

نظرخواهی از صاحب‌نظران

Archive of SID

در مورد اصطلاحات مرتبط با کووید-۱۹ (کوویدواژه ها)

عاطفه قنبری و رضا عطاریان*

تهران، پژوهشکده مطالعات واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی

* نویسنده مسئول، پست الکترونیکی: attarian.reza@gmail.com

کارگروهی تخصصی به نام "کارگروه واژه‌گزینی کووید-۱۹" در هفته اول فروردین ماه ۱۳۹۹ در گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی آغاز به کار کرد. این کارگروه متشکل از متخصصین حوزه‌های مختلف پزشکی و زیست‌شناسی مرتبط با کووید-۱۹ است و در نظر دارد که با رویکردی تعاملی و مردم‌مدارانه و نیز با بهره‌گیری از نظرات و پیشنهادهای طیف وسیعی از متخصصان حوزه‌های علمی و کاربردی مرتبط، مناسب‌ترین و کارآمدترین معادل‌های فارسی را برای این اصطلاحات

در جدول پیوست، بخش اول از مجموعه معادل‌های پیشنهادی فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای اصطلاحات تخصصی مرتبط با "دنیایگیری کرونا" مطرح شده است. این حوزه خود شامل گستره متنوعی از حوزه‌های تخصصی پزشکی و زیست‌شناسی مانند همه‌گیرشناسی، ویروس‌شناسی، ایمنی‌شناسی، علوم سلامت، بیماری‌های عفونی، بیماری‌های تنفسی، مدیریت بیمارستانی و ... است.

هم‌زمان با گسترش بیماری کووید-۱۹ به ایران و فراگیری واژه‌های مرتبط با آن در رسانه‌ها و زبان عمومی،

طرف خوانندگان برای تصمیم‌گیری و تصویب نهایی در اختیار کارگروه تخصصی و شورای واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی قرار خواهد گرفت.

مصوبات نهایی این شورا که حاصل و برآیند نظرات صاحب‌نظران متخصص این حوزه و نیز متخصصان زبانی (زبان‌شناسی، زبان‌های باستانی و ...) است، جنبه رسمی خواهد داشت و در همین مجله به اطلاع علاقه‌مندان خواهد رسید.

پیشاپیش از مسئولیت‌پذیری، همبازی علاقه‌مندان در تقویت و کارآمدسازی گونه علمی زبان فارسی که به نوبه خود باعث ارتقای یادگیری، آموزش و ترویج علم در کشور عزیزمان می‌شود، سپاسگزاریم.

ارائه دهد، به طوری که پذیرش موثر و حداکثری آنها را از طرف جامعه هدف در پی داشته باشد. تأکید می‌شود که معادل‌های فارسی مندرج در این جدول، صرفاً نظرات پیشنهادی ارائه‌شده از سوی کارگروه تخصصی واژه‌گزینی کووید-۱۹ هستند و هنوز از طرف فرهنگستان رسمیت نیافته‌اند.

بنابراین از تمامی صاحب‌نظران مرتبط با کووید-۱۹ خواهشمندیم نظرات و معادل‌های فارسی پیشنهادی خود را در مورد هریک از اصطلاحات مذکور، حداکثر تا یک ماه پس از تاریخ انتشار مجله، در اختیار دفتر مجله یا روابط عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی قرار دهند. بدیهی است که تمامی معادل‌های فارسی پیشنهادشده از

سرديبر

ردیف	واژه بیگانه	معادل پیشنهادی	تعریف
۱.	coronaviruses	ویروس‌های کرونا	خانواده‌ای از ویروس‌های بیماری‌زا که عامل ایجاد بیماری‌های مختلفی از سرماخوردگی تا مرس و سارس و کووید-۱۹ است
۲.	novel coronavirus abbr. nCOV syn. new coronavirus	ویروس جدید کرونا	نامی موقتی برای هر یک از ویروس‌های جدیداً کشف‌شده خانواده کروناویروسیان قبل از وضع کردن نام دائمی برای آنها
۳.	COVID-19 f.f. coronavirus disease 2019	کووید-۱۹	نوعی بیماری تنفسی متوسط تا شدید که عامل آن سویه جدید کروناویروسی است که در سال ۲۰۱۹ کشف شد
۴.	common cold	سرماخوردگی	نوعی عفونت واگیر ویروسی که دستگاه تنفسی فوقانی را درگیر می‌کند
۵.	Influenza syn. flu	آنفلوآنزا	نوعی عفونت بسیار واگیر در مجاری تنفسی که توسط میکسویروس‌ها ایجاد می‌شود
۶.	MERS f.f. middle east respiratory syndrome	مرس صورت کامل: نشانگان تنفسی خاورمیانه‌ای	نوعی بیماری حاد و شدید تنفسی که عامل آن نوعی کروناویروس است و اولین بار در سال ۲۰۱۲ در عربستان سعودی گزارش شد
۷.	SARS f.f. sever acute respiratory syndrome	سارس صورت کامل: نشانگان تنفسی حاد شدید	نوعی بیماری حاد و شدید تنفسی که عامل آن نوعی کروناویروس است و اولین بار در سال ۲۰۰۳ در چین گزارش شد
۸.	autoimmune disease syn. autoimmune disorder	بیماری خودایمنی مت. اختلال خودایمنی	هرگونه اختلال که در آن دستگاه ایمنی بدن، عامل خودی را با بیگانه اشتباه می‌گیرد و به آن حمله می‌کند
۹.	respiratory disease syn. pulmonary disease, lung disorder	بیماری تنفسی	هرگونه بیماری که در آن بافت اصلی شش‌ها یا مجراهای هوایی در دستگاه تنفسی درگیر شود
۱۰.	respiratory distress	زجر تنفسی	وضعیتی بیمارگونه که در آن تنفس با سختی و همراه با تلاش زیاد برای رسیدن به میزان و آهنگ طبیعی تنفس انجام می‌شود

۱۱	نشانه‌گان زجر تنفسی حاد	نشانه‌گانی شدید با اختلال شدید تنفسی که در آن شش‌ها از مایعات پر می‌شود و سطح اکسیژن خون پایین و سطح کربن‌دی‌اکسید آن افزایش می‌یابد	acute respiratory distress syndrome abbr. ARDS
۱۲	مراقبت سلامت همگانی مت. مراقبت همه‌گیرشناختی	جمع‌آوری و تحلیل و تفسیر مستمر و نظام‌مند داده‌ها به‌منظور برنامه‌ریزی و به‌کارگیری و ارزیابی آنها در اقدامات مرتبط با سلامت همگانی	public health surveillance syn. epidemiologic surveillance
۱۳	فناوری مراقبت	فناوری مورد استفاده در مراقبت‌های سلامت همگانی	surveillance technology
۱۴	کانون دنیاگیری	مرکز یا محل شروع، طغیان و انتشار بیماری واگیر معین در سطح جهانی	pandemic epicenter
۱۵	منحنی همه‌گیری	منحنی رسم‌شده براساس توزیع موارد همه‌گیری نسبت به زمان بروز آنها	epidemic curve
۱۶	تخت کردن منحنی	راهکاری در سلامت همگانی که بر اثر آن گسترش دنیاگیری بیماری کم می‌شود و در نتیجه شیب منحنی همه‌گیری کاهش می‌یابد	flattening the curve
۱۷	طغیان	افزایش ناگهانی و محلی یا منطقه‌ای بروز یک بیماری در محدوده‌ی زمانی معین که در صورت عدم‌مهاری آن، می‌تواند به همه‌گیری یا دنیاگیری منجر شود	outbreak
۱۸	شمار تلفات	تعداد مردمی که در اثر یک عارضه یا بیماری از بین می‌روند	death toll
۱۹	مورد (مصوب)	۱. فردی که بیماری یا اختلال یا وضعیتی خاص دارد ۲. بیماری یا شرایط خاص مورد مطالعه‌ای که در یک فرد یا جمعیت یا گروه خاص مشاهده می‌شود	case*
۲۰	مورد شاخص (م ع سلامت) مت. بیمار صفر	اولین بیمار مستندسازی شده در همه‌گیری یک بیماری در یک جمعیت	index case* syn. patient zero
۲۱	مورد اولیه	موردی که یک بیماری را برای اولین بار به گروه معینی از مردم وارد می‌کند	primary case
۲۲	مورد قطعی	موردی که ابتلا یا عدم ابتلای آن به وسیله آزمون آزمایشگاهی تأیید شده باشد.	confirmed case
۲۳	مورد مثبت قطعی	مورد مثبتی که یک نهاد رسمی آن را تأیید کرده باشد.	confirmed positive case
۲۴	مورد مثبت مشکوک	مورد مثبتی که برای قطعی شدن، نیاز به تأیید یک نهاد رسمی دارد.	presumptive positive case
۲۵	تعریف مورد	مجموعه‌ای از خصوصیات و موارد که برای اینکه یک فرد بیمار شناخته شود داشتن تمام آنها لازم است	case definition
۲۶	مورد مشکوک	فردی که در محل آلوده به بیماری حضور داشته است	suspect case
۲۷	مورد احتمالی	فردی که علاوه بر حضور در محل آلوده برخی نشانه‌های بیماری را نیز داشته باشد	probable case
۲۸	مورد علامت‌دار	فردی که یکی یا برخی از نشانه‌های بیماری را دارد	symptomatic case
۲۹	مورد بدون علامت	فردی که ابتلای وی با روش‌های آزمایشگاهی تأیید شده است ولی نشانه‌های بالینی بیماری در او مشاهده نمی‌شود	asymptomatic case

۳۰	case fatality rate	میزان کشندگی	در همه‌گیرشناسی، نسبت تعداد افراد کشته شده از یک بیماری نسبت به تعداد افراد مبتلا به آن بیماری در یک دوره زمانی معین
۳۱	communicable disease	بیماری واگیر	بیماری‌ای که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم یا از طریق ناقل از یک فرد یا حیوان به دیگری منتقل می‌شود
۳۲	non-communicable disease	بیماری غیرواگیر	نوعی بیماری که از فردی به فرد دیگر انتقال نمی‌یابد
۳۳	virulence	حدت	درجه توان بیماری‌زایی یک ریزاندامگان در یک میزبان خاص
۳۴	screening *	غربالگری (مصوب)	بررسی و آزمون گروهی از افراد برای جدا کردن افراد سالم از افرادی که بیماری آنها تشخیص داده نشده است یا بسیار در معرض خطرند
۳۵	health screening	غربالگری سلامت	هرگونه آزمونی که برای شناختن وضعیتی بیمارگونه قبل از شروع بروز نشانه‌های آن وضعیت انجام می‌شود
۳۶	border screening	غربالگری مرزی	جلوگیری از خروج افراد مبتلا یا ورود آنها به یک کشور از طریق شناسایی افراد آلوده یا جداسازی یا قرنطینه
۳۷	temperature screening	غربالگری تب	غربالگری افراد مبتلا با استفاده از روش‌های تب‌سنجی
۳۸	drive through screening	غربالگری خودرویی	غربالگری رانندگان و سرنشینان خودروها با استفاده از روش‌های تب‌سنجی و نمونه‌برداری در حالی که افراد سوار خودروها هستند
۳۹	tracking-testing-treating abbr: T3	ردگیری-آزمایش-درمان اخت. راد	راهکاری سه‌مرحله‌ای برای مهار و حذف بیماری در همه‌گیری‌ها شامل ردیابی و آزمایش و درمان
۴۰	COVID-19 tracking tool	ابزار ردگیری کووید-۱۹	افزارهای برای دستیابی به اطلاعات و آمار مرتبط با کووید-۱۹
۴۱	coronavirus testing	آزمایش کروناویروس	تجزیه و تحلیل و بررسی نمونه‌ها برای تعیین حضور فعلی یا قبلی ویروس عامل کووید-۱۹
۴۲	COVID-19 rapid test syn.COVID-19 rapid diagnostic test	آزمایش سریع کووید-۱۹ مت. زودآزمایی کووید-۱۹	آزمایشی بالینی-تشخیصی که به‌سرعت و راحتی انجام می‌شود و وجود یا عدم‌وجود عامل کووید-۱۹ را در نمونه نشان می‌دهد
۴۳	COVID-19 antibody testing	آزمایش پادتنی کووید-۱۹	آزمایشی که در آن مقدار پادتن‌های ساخته‌شده بدن علیه کووید-۱۹ اندازه‌گیری می‌شود
۴۴	POC f.f. point of care	مراقبتگاه	محلی که در آن خدمات درمانی و مراقبتی ارائه می‌شود
۴۵	POC testing	آزمایش مراقبتگاهی	نوعی آزمایش که در محل مراقبتگاه بر روی بیمار انجام می‌شود و نه در آزمایشگاه
۴۶	antibody detection	پادتن‌یابی	شناسایی پادتن‌های موجود در پادسرم
۴۷	antibody therapy	پادتن‌درمانی	نوعی روش درمانی که در آن از پادتن‌ها برای درمان سرطان، عفونت و برخی از بیماری‌های دیگر استفاده می‌شود
۴۸	serological test	آزمایش سرم‌شناختی	فرایندی آزمایشگاهی با هدف شناسایی پادتن‌های موجود در سرم خون
۴۹	antiserum	پادسرم	سرم خونی حاوی پادتن علیه پادگن‌های خاص

هرگونه مطالعه و بررسی انجام شده بر روی توالی های ژنی با نگاه ژنگانی و کل نگر	ژنگان کاوی	genome analysis	۵۰
ژنگان کاوی با هدف بررسی کل توالی ژنگانی یک یاخته خاص در زمان معین	ژنگان کاوی توالی یافتی	genome sequencing analysis	۵۱
روشی برای ساخت تعداد زیادی از یک قطعه دنا با استفاده از چرخه تکرار شونده آنزیم بسپاراز	(آزمایش) واکنش زنجیره ای بسپاراز اخت. وازیب	polymerase chain reaction abbr. PCR (test)	۵۲
روشی آزمایشگاهی همراه با رونویسی معکوس رنا به دنا و سپس تکثیر توالی دنا ی هدف با استفاده از واکنش زنجیره ای بسپاراز	(آزمایش) واکنش زنجیره ای بسپاراز وارون شتازی است. وازیب وار	reverse transcriptase PCR abbr. RTPCR (test)	۵۳